

Úvod do pedagogiky

Eva Trnová

Jaké bude dnešní téma?

Způsobuje škola šikanu?

- Komentář Boba Kartouse (v Lidových novinách) pod názvem **Co způsobuje šikanu? Škola.**
- Podle nedávného šetření (sedmáci až devátáci)

Centra výzkumu protidrogových služeb:

- **téměř všichni zažili** verbální agresivitu (nadpoloviční většina učitelů);
- **tři čtvrtiny** žáků byly svědky fyzického útoku;
- **pětina** byla někdy obětí šikany a **pětina pachateli.**
- **více než třetina** dětí přiznává zkušenost s kyberšikanou.

Co je to třída?

- **Třída je sociální skupina.**
- „Školní třídy nejsou ve své podstatě více než „tlupy“, v nichž jsou děti vystaveny nutnosti zaujmout vlastní pozici, případně si ji specifickým způsobem vybojovat.
- Tento proces je lidské společnosti vlastní, ovlivňovat lze jen kvality, podle nichž se tak děje, a to tak, že vtiskáváme dětem hodnotové rámce, které určují prostor soutěže o postavení.“

Důvod šikany z pohledu teorie sociálních skupin

- Podle proponentů teorie sociální reprodukce (např. P. Bourdieu) slouží **celý vzdělávací systém k upevňování sociálního postavení.**
- Jednotlivé společenské systémy se liší svou propustností.
- Český společenské systém je specifický tím, **že vzdělávání je silně závislé na sociálním původu,** což propustnost snižuje. Zjištění o agresivitě a šikaně s tím překvapivě silně korespondují.
- Šikanované děti i ty, které šikanují, jsou zpravidla těmi, kdo se ocitají **na periferii třídy, mimo jádro tlupy,** a to je buď vede ke snaze vydobýt si určité postavení vůči jiným, respektive je jejich pozice činí zranitelnými oběťmi.
- Tyto děti jsou také častěji obětí domácího fyzického násilí, což indikuje nižší sociální status rodin, z nichž pocházejí.

Role učitele

- **Klíčovým hráčem v boji proti šikaně je učitel – nesmí být osamocen.**
- Učitelé volají po pomoci odborníka.
- Ve zmíněném výzkumu učitelé vyjadřovali přání, aby jim s řešením agresivity ve školách pomáhal někdo další, nejlépe odborník – psycholog, speciální pedagog.

Jak vypadá šikana

- Setkali jste se Vy osobně se šikanou?
- První ukázka:
- <https://www.youtube.com/watch?v=WwNL3bDLIH0>

Práce s PL

- **Rozdělení do skupin a práce s textem – odpovědi na otázky:**
- 1. Co je to šikana? (viz přílohy)
- 2. Jaké jsou základní formy šikany? (viz přílohy)
- 3. Jak poznat šikanu? (viz přílohy)
- 4. Jak poznat oběť a agresora? (viz přílohy)
- 5. Jaká jsou obvyklá stádia šikany?
- 6. Jaký by měl být postup při řešení šikanování?
- 7. Jaká by měla být prevence šikany?

Zkrácený popis stadií šikanování (Kolář, 2011)

■ První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

■ Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

■ Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito širitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

■ Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

■ Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

■

Základní scénář pro počáteční šikanu s běžnou formou (Kolář, 2011)

- 1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
- 2. Rozhovor s informátory a oběťmi
- 3. Nalezení vhodných svědků
- 4. Individuální rozhovory se svědky
- 5. Ochrana oběti
- 6. Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru
 - a) Rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směrování k metodě usmíření)
 - b) Rozhovor s agresory (směrování k metodě vnějšího nátlaku)
- 7. Realizace vhodné metody
 - a) Metoda usmíření
 - b) Metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise)
- 8. Třídnická hodina
 - a) Efekt metody usmíření
 - b) Oznámení potrestání agresorů
- 9. Rozhovor s rodiči oběti
- 10. Třídní schůzka
- 11. Práce s celou třídou

Shrnutí odborníka

- <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-ditete/agrese-sikana-a-jine-formy-nasilneho-chovani.shtml>